

УДК 81'373.2

DOI: 10.31891/2415-7929-2019-17-62-64

ДМИТРОШКІН Д. Е.
Хмельницький національний університет

МОДЕЛІ ТЕЛЕСКОПІЗМІВ У АМЕРИКАНСЬКОМУ СПОРТИВНОМУ МЕДІАДИСКУРСІ

У статті розглядається основні моделі утворення телескопізмів в сучасній англійській мові. Виділяються структурні та семантичні типи телескопічних одиниць у мові спорту. Виокремлено особливі моделі утворення телескопічних одиниць, що притаманні лише американському спортивному медіа дискурсу. Приклади взято із сучасного спортивного медіадискурсу.

Ключові слова: телескопізм, американський спортивний медіадискурс, телескопія, універбація, мовна конденсація, оказіоналізм

DMYTROSHKIN D.
Khmelnitskyi National University

MODELS OF TELESCOPIC WORDS IN AMERICAN SPORTS MEDIA DISCOURSE

The article tackles the issue of telescopic words formation and functioning in American sports media discourse. The author notes that most telescopic words have situational character and are not listed in dictionaries. In many cases, context is the only way to identify the meaning of a telescopic word. As American sports media discourse tends to use shorter forms or narration, formation of telescopic words becomes one of the most productive ways of compounding in the given discourse. Phenomenon of haplogy is of great interest for the study of telescopic words (formed with help of placing two phonemes at the joint of two words).

It has been emphasized that haplogenic words are primarily occasional. Such words have certain level of expressiveness peculiar to sports commentators. Expressiveness is reached not only due to combination of two words, but also due to pun.

It has been revealed that telescopic words can often create word-forming morphemes close to suffixoids when the second part of the word gains more word-forming potency and isolation of its meaning from the meaning of the original stem.

The research showed that in some cases telescoping may result in formation of neologisms. However, this phenomenon is not frequent in American sports discourse as shorts forms of narration, expressiveness, and pun are the key objectives for using telescopic words.

It has been revealed that the law of lexical units saving is one of the reasons for changes in a language. It manifests itself on all levels (phonetic, morphological, syntactical, and lexical) and is realized by two means: shortening and synthesis. Motivation of a telescopic word and its meaning often coincide.

In American sports discourse, telescopic words that are formed by combination of two stems are predominant. However, use of proper names as parts of telescopic words has become widely common in the given discourse, which calls for further research.

Keywords: telescopic word, American sports media discourse, telescoping, univerbation, lexical condensation, occasional word

Англійська мова, особливо її американський варіант, в ареалі спорту, активно поповнюється номінативами особливої словотворчої структури, які виникають в результаті телескопії. Дослідженню телескопії присвячена велика кількість праць вітчизняних та зарубіжних лінгвістів. Однак словниковий склад англійської мови активно поповнюється не лише новими лексичними одиницями, а й новими моделями утворення як композит так і телескопічних одиниць. Особливо, в цьому плані, вирізняється американський спортивний медіа дискурс, який характеризується досі невивченими, або маловивченими моделями осново складання, зокрема телескопії.

Дослідження телескопії знаходить своє відображення в працях таких лінгвістів як В.М. Лейчик, М. Бельська, Д.І. Квеселевич, С. В. Воронін, А.Н. Шевелева. Однак досі, залишаються невивченими деякі моделі телескопізмів, які часто зустрічаються в американському спортивному медіа дискурсі.

Головною метою даного дослідження є аналіз та виділення специфічних моделей утворення спортивних телескопізмів в американському медіа дискурсі.

Під телескопією розуміємо процес, при якому нове слово утворюється зі злиття повної основи одного слова зі скороченою основою іншого або ж зі злиття скорочених основ двох слів. В більшості випадків значення такого слова містить сумарне значення обох його компонентів [3]. В.М. Лейчик відмічає, що телескопія відповідає двом вимогам, які пред'являють до засобів номінації – компактності і злитного написання. Телескопія, як спосіб словотвору, почала розвиватися у другій половині ХХ століття. Спочатку слова-злитки використовувались для жарту, потім вони стали з'являтися як результат словотвірного процесу. У багатьох соціально-детермінованих телескопізмах проявляється системний характер аналогії, що говорить про взаємодію інтра- й екстралінгвальних факторів у їх творенні.

Багато телескопізмів мають тільки ситуативний характер і тому не фіксуються в словниках. Особливістю телескопізмів є їхня залежність від контексту. Значення більшості із цих слів неможливо визначити поза певним контекстом [6]. Телескопічним словам, як і більшості композитів, не властива

полісемія, тому вони й набули такого широкого застосування в галузі термінології. Для вивчення телескопії і структури телескопних слів інтерес викликає явище гаплогії. Гаплогічні телескопні неологізми утворюються накладанням фонем на стику двох слів, наприклад: flexbone (flexible + bone)- атакувальна побудова [3, с. 73; 5, с. 13].

С. В. Воронін підкреслює, що телескопічні гаплогічні слова в основному оказіональні лексеми. "Слова-злитки, як правило, володіють високим рівнем експресивності, притаманної невимушено-розмовній лексиці. Підвищена експресивність у даному випадку є результат не тільки зведення в одну лексичну одиницю двох значень, але і наслідок виникнення у слові відтинку каламбуру, наприклад: boyle-ing point (Boyle + boiling) – переможний гол (очко), який забив гравець із прізвищем Бойл. Такий гол перервав програшну серію команди, що спричинило своєрідне “кипіння” навколо неї та обговорення її шансів на виграш кубку [1, с. 83-84].

Телескопічні лексичні одиниці також можуть бути джерелом утворення словотвірних морфем, близьких до суфіксодів, при стабілізації “осколка” другої вихідної основи, набуття ним більшої словотворчої потенції й ізоляції його значення від значення вихідної основи [4], наприклад: Lund-beatable (Lundqvist + unbeatable) – чудова гра голкіпера Лундквіста, який два матчі поспіл залишив свої ворота недоторканими. У даному прикладі прізвище гравця (Lundqvist) певною мірою заміняє суфікс –un, перебирає його значення та комбінується зі словом unbeatable для утворення цілком нової лексичної одиниці із конкретним значенням. Як відмічає М. Бельська, телескопія “є одним із видів універбації, який відрізняється тим, що в результаті телескопії з компонентів структури членів словосполучення утворюється нова лексична одиниця”, наприклад racino (racing + casino) – іподром, на якому окрім ставок на скачки ще можна грати в азартні ігри. Такі приклади є нечисленними. Утворення нових лексичних одиниць в американському спортивному медіадискурсі відбувається переважно за рахунок основоскладання.

Д.І. Квеселевич справедливо відмічає, що однією з причин змін у мові є закон лексичної економії. На всіх рівнях – фонетичному, морфологічному, синтаксичному, лексичному – він реалізується за допомогою двох засобів: скорочення і синтезу, наприклад: ChiSox (Chicago White Sox) – назва популярної бейсбольної команди [2, с. 126]. Телескопічні утворення, як у побуті так і у спорті, наприклад Gabulous (Gaborik (прізвище спортсмена) + fabuolous), набувають емоційно-оцінні відтинки значення і виконують різні експресивно-стилістичні функції. Мотивація телескопічного слова і його значення часто співпадають, що дає змогу вживати конструкцію, яка здатна замінити певне телескопічне слово на синтагматичний ланцюжок, наприклад pen-ergized (Penguins + energized) – команда “Пінгвіни” проводять досить енергійний відрізок сезону із великою кількістю перемог [5].

Для всіх розглянутих слів-злитків притаманним є прояв тенденції до економії, в основному на рівні семантики-конотації та, денотації - тобто всі новоутворення отримують на відміну від вихідних слів додаткове семантико-стилістичне навантаження, отже, стають більш інформативними, ніж вихідні слова. Телескопія органічно пов’язана з явищем конденсації, що полягає у стягненні, концентруванні дво- або багатослівного найменування в одне слово.

Розглядаючи телескопію, не можна не відзначити її роль у формуванні нових словотвірних компонентів. У досліджуваній терміносистемі переважають звичайні моделі утворення телескопічних одиниць як злиття двох скорочених основ, наприклад comtribox (computer + box) – комп’ютерна гра-симулятор видів спорту. Велику роль в утворенні спортивних телескопізмів відіграють власні назви, зокрема імена та прізвища спортсменів, назви команд. Так, зокрема, явище економії мовних ресурсів діє при описі матчів між командами, де телескопізм виражає ціле речення, наприклад Preds-Canes (матч між командами Predators і Hurricanes). Незвичним для англійської мови є вживання прізвища та імені спортсмена як телескопічне утворення, наприклад A-Rod (Alex Rodriguez). Основною функцією таких утворень є компактна номінація – у спрощеній формі передається стиль, спосіб життя, образ, велич спортсменів (A-Rod shot – удар як у Алекса Родрігеса, A-Rod motion – рух як у Алекса Родрігеза, A-Rod prize – головний приз). За останні роки великого поширення набули телескопічні одиниці, одним з компонентом яких є ім’я, прізвище, назва міста або нації, наприклад Picksburgh (draft picks + Pittsburgh), body-czech-ed – czech (Чехія) переграється з check (поштовх) у складі композита bodycheck – силовий прийом). Основною функцією таких телескопічних одиниць є гра слів та підсилення образу. Детальний аналіз таких лексичних утворень буде проведено в наступному розділі дисертаційного дослідження.

На момент початку написання роботи проблема вивчення телескопічних утворень терміносистеми спорту не стояла так гостро. На такий момент телескопізми є малочисленими в американському спортивному медіадискурсі і обмежуються лише 23-ма прикладами (додаток Ж), але, за останній рік, ми спостерігаємо тенденцію до появи нових телескопічних утворень на сторінках спортивних газет та веб-сайтів. Основною функцією телескопізмів є спрощення великого виразу та подача назви нового предмета або явища, яке включає в себе два або більше поняття. На даному етапі розвитку англійської мови ми спостерігаємо широке вживання телескопічних одиниць, які підсилюють образ і виділяють певні якості спортсменів. Результати дослідження дозволяють зробити висновок про те, що якщо раніше телекопізми утворювались як неологізми, що поєднують дві основи, то на сучасному етапі розвитку мови, зокрема в спортивному медіадискурсі, головну роль при утворенні телескопізмів відіграє прийом гри слів, що є

надзвичайно популярним серед американських журналістів та редакторів. Такий вид композитів як телескопизми заслуговує на окрему увагу лінгвістів і потребує ширшого дослідження в різних галузях життєдіяльності англомовного світу.

Таким чином, можна підсумувати, що оказіональні спортивні композити американського медіадискурсу є переважно складнопохідними утвореннями. Велика кількість оказіональних композитів не закріплена у лексикографічних джерелах і вживається винятково як жаргонізми. Оказіональні композити утворюються переважно в усному мовленні спортивних коментаторів для вживання спрощених форм більш ускладнених виразів, а також на сторінках газет, журналів та веб-сайтів для позначення стилістично-забарвлених одиниць. Чимала кількість спортивних композитів американського медіадискурсу є чимось середнім між оказіональними та узуальними одиницями. Часто, композити, які ми відносимо до розряду оказіональних, можна побачити і почути у повідомленнях спортивної тематики. Головним критерієм визначення розряду композитів ми вважаємо закріплення їх у лексикографічних джерелах. Широке вживання певних композитів пояснюється не їх узуальною природою, а широкою популярністю спорту в цілому. Дане положення породжує необхідність більш ґрунтовного дослідження популярності спорту в Сполучених Штатах для виявлення причин процесу детермінологізації спортивних термінів, а також необхідність дослідження процесу термінотворення в спортивному медіадискурсі.

Література

1. Воронин С. В. Пограничные явления словообразования и фонетики (образование гаплогогических слов-слитков и 'композигов'). Научные доклады высшей школы. Филологические науки. 1968. № 1. С. 82–85.
2. Квеселевич Д. І. Семемно-синтезовані дієслова як прояв лінгвістичної економії. Нариси з контрастивної лінгвістики: Зб.наук. праць. Київ. 1979. С. 126–131.
3. Клименко Л., Мицкан А. Продуктивні моделі творення неологізмів. Вісник Прикарпатського університету. Філологія. Івано-Франківськ. 2001. Вип. 7. С. 71–79.
4. Молчкова Л. В. Профессиональная лексика англоязычных средств массовой информации: прагматика, семантика, структура: автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец.: 10.02.04. Самара. 2003. 20 с.
5. Омельченко Л. Ф., Жихарева О.О. Прагматичні характеристики англійських композитів. Вісник Житомирського державного університету. Філологічні науки. 2010. Випуск 51. С. 12–16.
6. Шевелева А. Н. Структура семантика телескопических производных с точки зрения когнитивной лингвистики (на материале современного английского языка): Дисс. ... кан. филол. наук: 10.02.04 / РГПУ им. Герцена. Санкт-Петербург, 2003. 195 с.

References

1. Voronyn S. V. Pohranychnye yavleniya slovoobrazovaniya y fonetyky (obrazovanye haplohohycheskykh slov-slytkov y kompozytov). Nauchnye doklady vysshei shkoly. Fylohohycheskye nauky. 1968. № 1. S. 82–85.
2. Kveselevykh D. I. Sememno-syntezovani diieslova yak proiav lnhvistychnoi ekonomii. Narysy z kontrastyvnoi lnhvistyky: Zb.nauk. prats. Kyiv. 1979. S. 126–131.
3. Klymenko L., Mytskan A. Produktivni modeli tvorennia neolohizmiv. Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Filolohiia. Ivano-Frankivsk. 2001. Vyp. 7. S. 71–79.
4. Molchkova L. V. Professyonalnaia leksyka anhloiazыchnnykh sredstv massovoi ynformatsyy: prahmatyka, semantyka, struktura: avtoref. dys. na soyskanye uch. stepeny kand. fylol. nauk : spets.: 10.02.04. Samara. 2003. 20 s.
5. Omelchenko L. F., Zhykhareva O.O. Prahmatychni kharakterystyky anhliiskyykh kompozytiv. Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu. Filolohichni nauky. 2010. Vypusk 51. S. 12–16.
6. Sheveleva A. N. Sruktura semantyka teleskopycheskykh proyzvodnykh s tochky zreniya kohnytyvnoi lnhvistyky (na materyale sovremennoho anhlyiskoho yazyka): Dyss. ... kan. fylol. nauk: 10.02.04 / RHPU ym. Hertsena. Sankt-Peterburh, 2003. 195 s.

Рецензія/Peer review : 11.06.2019

Надрукована/Printed : 04.07.2019